

tett áldozatos munkát, de úgy érzem, hogy ez valójában csak az első lépcső, még nagyon sok van az együttesben, s így áll az együttes előtt.

F. G: Hogyan alakítod ki az énekkar repertoárját?

S. L: Kezdetben sokat énekeltünk egy szólamban, gregoriánt, graduáltételeket, gyülekezeti énekeket, mára a kórus könnyedebben megbirkózik a többszólamú művekkel is. A régi mesterek közül Palestrina, Byrd, Praetorius és Haydn műveit említhetném például. A XX. századi szerzők közül Kodály, Bárdos, Gárdonyi, Szokolay műveit énekeltük. Általában igyekszem a kevésbé ismert művek közül választani. Fontos, hogy folyamatosan fejlesztjük a repertoárt.

F. G: Milyen feladatok állnak a kórus előtt?

S. L: A szokásos liturgikus tennivalók mellett most arra az ünnepi istentiszteletre készülünk intenzíven, amelyet a hácsi evangélikus templom renoválása alkalmából tartanak októberben.

F. G: Kívánom, hogy a közös éneklés és az igazi értékek megszólaltatásának öröme adjon erőt, lendületet és igényességet továbbra is munkátokhoz!

In memoriam Próhle Károly

Próhle Károly evangélikus lelkész, teológiai tanár 2005. május 10-én hunyt el. Temetése 2005. május 31-én istentiszteleti keretben történt meg a kelenföldi evangélikus templomban Szebik Imre elnök püspök, Ittész János és Gáncs Péter püspök, Szabó Lajos EHE-rektor és Blázy Árpád, a helyi gyülekezet igazgató lelkésze, valamint a gyülekezet ének- és zenekarának (vez. Bence Gábor) szolgálatával.

Próhle Károlyról megemlékezni tudományos feladat. Személyiségének, munkásságának gazdagsága, szerteágazó volta igényes feldolgozást kíván. Ehhez pedig rövid idő telt el távozása óta. Úgy hiszem —ha csak liturgiai tevékenységére gondolunk, akkor is—, sok kutatás szükséges ahhoz, hogy teljes képet fessünk. A hosszú éveken át a gyakorlati teológiai tanszéket vezető professzor, „vetésforgóban” a homiletikával és a poimenikával, liturgikát is előadott. Hallgatónak —az ötvenes évek második feléből való— kéziratosságye teibe érdeklődéssel pillanthattam bele teológushallgató koromban, és titkon mindig azt reméltem, hogy a fiók mélyéről előkerül az igazi kézirat, s egyszer tanítványai közül valamelyikünk sajtó alá rendezheti. A nagyszerű anyag ott rejtőzik az általa szerkesztett Agenda apró betűs bevezető magyarázataiban. Tanulhat belőle liturgus és laikus, hiszen helyére kerülnek benne a gondolatok, döntésre jutnak a kérdések.

Az evangélikus egyház lelkészi karának jelentős részét tanította. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Tanszakának hallgatói sokat tanulhattak tőle. Konferenciákon, rendezvényeken mindig nagy felkészültséggel szólt az adott témáról, egyszerre tanítva és vallomást téve. Szenvedé-

lyes teológus volt. Olyan ember, aki nem csupán ismereteket adott át, hanem az ismeretek mellé látásmódot is kínált. Orientálódási pontot adott. Legismeretebb műve —Lukács evangéliumának kommentárja— nem csak exegetikai szempontból, de a liturgikus szövegek szempontjából is jelentős alkotás. Amikor most annak a folyóiratnak a hasábjain emlékezünk a földi életből eltávozott professzorra, amelynek ő maga is szerkesztőbizottsági tagja volt, elsősorban a liturgikával és így az egyházzal kapcsolatos munkásságára gondolunk. Nemzedékek számára meghatározó tanári tevékenységén is túlmutat az, amit az evangélikus egyház asztalára letett és szolgálatába ajánlott: az általa előkészített, szerkesztett, gondozott szertartáskönyv, az Agenda. Úgy tudta az elszegényedett liturgiai gyakorlatban élő evangélikusság számára a lutheri hagyományokat feleleveníteni, hogy ökumenikus gondolkodásmóddal merített az egyetemes keresztény kincsből; és úgy tudta az ősi liturgiai gyökerekből az istentisztelet mindig friss anyagát felszívni, hogy hűséges maradt a tiszta, biblikus lutheri teológiához.

Próhle Károly 1963-ban megjelent, majd 1986-ban megújult Agendája megtette a rég várt következő lépést a XX. században zajló liturgikus megújulási folyamatban. Mert előítéleteket átlépve liturgikus gondolkodásmódot képviselni. Remélte, hogy a liturgiában koncentrált isteni ige megtermi a maga gyümölcsét. Hitte, hogy a teológus keskeny útja a tradícióőrzés és a jelennek való megfelelés mezsgyéjén elvezethet egy olyan istentiszteleti gyakorlathoz, amelyben megvalósul az evangélikusság közössége és a kereszténység nagy családjának összetartozása. Az istentisztelet felépítésének kérdéseiben, a liturgikus szövegek megformálásában, az istentiszteleti (és úrvacsorai) kegyesség elmélyítésében határozott irányvonalat képviselt. Nem ismert kompromisszumot, amikor az „imádkozott dogma” biblikussága volt a kérdés, és nem ismert lehetetlent, ha az addig nem ismert vagy félreismert liturgikus javakat újra meg akarta jeleníteni az istentiszteleti rendben. (Zseniálisan tett egymás mellé különböző funkciókat, lenyűgöző ügyességgel formált meg és illesztett be korábban evangélikus agendákban nem használt liturgiai tételeket, szinte humoros megoldásokat talált akkor, amikor alig észrevehetően fontos elemeket rejtett az Agenda szövegeibe.)

Nem feladatomban —de nem is merészkednék rá—, hogy Próhle Károly életművét értékeljem. Több oldaláról ismertem, de ez bizonyára töredéke annak, amit mások láttak. Tanítványaként is elsősorban liturgikus munkássága ragadott meg. Rá emlékezve hálát adunk az Úristennek azért a munkáért, amelyet elvégzett, és azért a fontos szakmai szerepért, amelyet az egyházak és a kereszténység közösségében betöltött.

Személyes vallomással zárom. Jól emlékszem egy —tőle megszokottan megdöbbenő és provokáló— mondatára. „Üdvözülhet-e egyáltalán egy lelkész?” — tette fel a kérdést, s mutatott rá az Isten-szolgálat buktatóira és a bűnbocsánat csodájára. Hitünk szerint az örök világban, Isten országában szüntelen

zajlik az istentisztelet. Vajon melyik szólam lehet Pröhle Károly liturgia-professzor szólama a mennyei karban?

A főhajtást követően, a tanítvány emlékezése után, a Magyar Egyházzene háttérscapata nevében hadd álljon itt utolsó szóként Isten népének esti imádság-zárása: „Nyugodalmos pihenést és üdvösséges véget ajándékozzon nekünk a mindenható és irgalmas Isten, az Atya és a Fiú és a Szentlélek!”

Hafenscher Károly

In memoriam Scholz László (1911–2005)

Kevés embernek adatott meg, hogy Luther teológiai örökségét a saját kortársai számára, többféle alkotói területen, egyformán maradandó módon átadja. Scholz László munkássága ebben az értelemben különösen is fontos a XX. századi magyar evangélikus lelkészek sorában. A teológiai alkotói munkában, az írásos formában is rendkívüli igényességgel elkészített prédikációkban, versekben és énekekben egyaránt nagy kincs az számunkra, amit örökségül kaptunk tőle.

Amikor műveit olvassuk, magunk előtt látjuk őt, mint aki élete minden szakaszában fontosnak tartotta, hogy továbbadja teológiai felismeréseit és hitéből gazdagon fakadó gondolatait és érzéseit. A ma használatban lévő evangélikus énekeskönyvet is úgy nyithatjuk ki az egyházi esztendő ünnepi és hétköznapi óráiban, hogy a korunk nyelvén szóló, jól megjegyezhető szövegű énekek között vezető helyen állnak Scholz László énekei. Homiletikai alapállásában is Luthert követte azzal, hogy a jól érthetőség, a világos szerkezet és a korszerű nyelv elemei alapvető feltételek voltak számára, ugyanígy alkotta meg énekeinek szövegét is. Nem lehet igazán jól megérteni a XX. századi magyar evangélikus homiletikát anélkül, hogy az ő igehirdetés-köteteit és a bennük közreadott mély teológiai tartalmú és lelkiségű írásokat ne tanulmányoznánk alaposan. Minden írására —kisebbekre és nagyobbakra— egyaránt jellemző a műves szerkesztés és az olvasó számára nagyon jól megérthető nyelv és stílus. A teológus, a tanár, a költő és az énekszöveg-alkotó mesterségek közös képviselőjére találunk nála szép példát. Az ébredési időszak énekeivé is úgy válhattak az ő szövegei, hogy bennük a XX. század első évtizedeiben uralkodó kérügmaticus teológiai irányzat körvonalai rajzolódhatnak ki. Énekszövegei is mindig egy-egy nagy reformációi tanítás lecsapódásai, de könnyen megragadható rímekkel és egyszerű, közvetlen szavakkal. Évtizedek konfirmációi ünnepeit határozta meg sok gyülekezetben az az éneke, amelyet a gyülekezet és a konfirmandusok váltakozva énekelnek (Evangélikus énekeskönyv 300. sz.). Az úrvacsorai tanítás magyar nyelvű evangélikus értelmezését sem lehet —még az ökumenikus közeledés idején sem— *A hálaadás kelyhe* című (Budapest 1938., 186 o.) tanulmánykötete nélkül feldolgozni.